

Raimon Panikkar pertany a aquesta galeria d'espanyols singulars que es van reinventar sense parar. Fill de catalana i indi, es va doctorar en química, filosofia i teologia, i va passar de capellà del nacionalcatolicisme a sacerdot còsmic a l'Índia i professor de religió als EUA. Maciej Bielawski ha escrit la seva biografia

El sorprenent Panikkar

CARLES BARBA

Amb prou feines cinc anys després de la mort de Raimon Panikkar, ens arriba un valuós balanç de la seva vida i obra. El firma un italo-polonès, Maciej Bielawski, professor de teologia a Verona, i l'ha traduït (al català i al castellà) el filòsof Jordi Pigem, un habitual de les tertúlies panikkarianes a Tavertet. Avis per a navegants: estem davant d'una biografia no autoritzada, i Bielawski (que no va conèixer el

seu biografiat, encara que li tributa una absoluta admiració: el compara amb sant Agustí i Tomàs d'Aquino) no ha pogut accedir als arxius familiars, ni tampoc als de l'Opus Dei (Panikkar va militar-hi durant 26 anys). Salvador Pániker, d'altra banda, ha preferit no contribuir al llibre, i –alerta– qui ha tingut cura de les *Opera omnia* de Raimon, Milena Carrara, s'ha mostrat refractària a aquest retrat. I no obstant això, Fragmenta Editorial,

que publica les esmentades obres completes, en una ostentació de flexibilitat, ha decidit editar-ne el testimoni, que ve a ser sobretot una *quest* espiritual, la d'un apassionat lector del filòsof, que busca afinar la comprensió del seu llegat entrant en les peripècies de la seva vida. A causa de la manca de fonts, sovint el biògraf ha de lliurar-se a la conjectura imaginativa o a deixar inexplorats alguns períodes confiant que siguin il·luminats per

futurs estudiosos. Sigui com sigui, aquest llibre resulta inapreciable en molts sentits, entre ells perquè el seu autor (com que va per lliure) s'endinsa en terrenys minats (l'Opus, les dones...), i s'arrisca a aventurar interpretacions plausibles. Per començar, a la pregunta de per què una ment tan heterodoxa com la de Panikkar es va lligar a l'Obra durant un quart de segle (de fet, va ser el primer numerari a Barcelona, i un dels primers

Raimon Panikkar, doctor en Filosofia i teòleg, entrevistat a Tavertet als noranta anys
ROSER VILALLONGA

itinerari vital

ANYS BARCELONINS

Nascut el 1918 a Barcelona de pare indi i mare catalana, estudia als jesuïtes de Sarrià i a la Universitat, fins que la Guerra Civil interromp la seva formació.

INGRÉS A L'OPUS DEI

En 1940 es fa numerari de l'Opus Dei, i el 1946 s'ordena sacerdot. Entre les seves primeres destinacions, exerceix de capellà a la Moncloa.

GIR HINDUISTA

Estudia teologia a Roma. El 1953 coneix intel·lectuals com Enrico Castelli, Mircea Eliade, Karol Kerényi o Gershom Scholem. En 1954-58 fa una primera estada a l'Índia i sent aflorar el seu costat patern i la seva afinitat amb l'hinduisme.

'VISITING PROFESSOR'

A partir del 1967 inicia una carrera acadèmica als EUA. És *visiting professor* a Harvard i anys més tard imparteix Religions Comparades a la Universitat de Califòrnia.

JUBILACIÓ A TAVERTET

El 1984 troba a la població de Tavertet (Osona) el seu *locus amoenus*, un indret per retirar-se i administrar la seva saviesa. Allà culminarà la seva obra escrita i desenvoluparà el concepte de secularitat sagrada.

VIDA FAMILIAR A dalt, Raimon Panikkar amb la seva mare a Benarés (l'Índia), l'any 1956, sobre la moto que ella li va regalar. En les imatges de baix, Raimon, al costat del seu germà Salvador (Pániker), filòsof, pels volts de 1948. En l'altra fotografia, Raimon acabat d'arribar de l'Índia, el 1959, rebut amb alegria pels seus nebots i altres familiars

FRAGMENTA

sacerdots de l'ordre) es respon aquí de manera convincent: aquell primogènit de pare indi i mare catalana, a qui la Guerra Civil va foragitar a un exili alemany i a uns estudis de química interromputs, necessitava un sentit de pertinença, i l'ideal neocristià dels homes de l'Opus el va catalitzar. Bielawski deixa clar tot i això que en l'ordre, per la seva llibertat de pensament, Panikkar sempre va resultar incòmode, i en diversos moments el seu magnetisme personal hauria amenaçat el d'Escrivà de Balaguer. Durant els anys en què el seu talent filosòfic feia eclosió (i un Heidegger el convidava a la seva casa friburguesa i s'embranchava amb ell sobre Déu com a ens suprem), l'Opus li hauria tallat les ales reite-

radament, impedit que acceptés la càtedra de Filosofia que García Morente va deixar vacant a Madrid, o castigant-lo amb èxodes a Salamanca, Molinoviejo (Segòvia), Roma o l'Índia, quan Panikkar se singularitzava massa allà on anés. Era el Pare en persona que arbi-

La indagació de Bielawski baixa Panikkar una mica de la seva llegenda, no té por de descobrir-lo en els seus dubtes i crisis i en les inflexions més incòmodes de la seva vida

trava els seus allunyaments? Entre línies, es pot discernir aquí l'eterna dialèctica entre autoritat i originalitat, i vénen a la memòria els casos d'August i Ovidi, o Nicolau I i Puixkin.

L'Índia de qualsevol manera tin-

drà efectes emancipadors i fins i tot exultants per a aquell capellà inclassificable. Allà recupera les seves arrels paternes; coneix tres monjos europeus excepcionals (Griffiths, Monchanin i Le Suaux); i pelegrina amb Le Suaux a les fonts del Ganges, i després d'ofi-

ciar-hi un eucaristia sui gèneris, passa de sacerdot catòlic a còsmic. Fora d'això, com sigui que a l'Índia (en la seva segona estada) ni va tenir casa estable ni amb plaça universitària fixa (i a l'Obra pel que sembla n'hi havia prou amb tenir-

lo apartat d'Europa), Panikkar va aprendre dolorosament que "el sentit de la vida no rau en el fer sinó en l'ésser", i enmig d'aquest desamparment van germinar en la seva ment algunes de les idees que nodriran la seva obra, entre elles el diàleg inter i intrareligiós, la intuïció cosmoteàndrica, i el sentit de la plenitud de la vida. Li sobrevé llavors (el 1966) l'experiència més mortificant de la seva existència. Escrivà el crida a capítol perquè li han arribat rumors d'una relació amb una jove francesa, i malgrat el seu desmentiment, es tramita la seva sortida de la congregació. Segons Bielawski, Raimon va quedar destrossat i va necessitar treure forces de flaqueza de les seves fibres més íntimes per tirar endavant.

Brillant carrera acadèmica

Aquesta biografia testifica precisament que va aconseguir reinventar-se, i que entre els 50 i els 90 anys va arribar a convertir-se en "un home planetari" i "un autopen-sador" que desbordava sense parar la seva triple condició de doctor en ciències, filosofia i teologia. Estats Units –primer a Harvard i després a Califòrnia– no va trigar a brindar-li la possibilitat d'una carrera acadèmica (i ensenyar del que més sabia: religions comparades), i l'elecció final d'un poblet de la seva Catalunya materna (Tavertet) com a lloc de retir li va permetre escriure el gruix de la seva obra, una trentena de volums. Bielawski el segueix atònit en els seus continus viatges entre Amèrica, l'Índia i Europa (on els seus nebots barcelonins el rebien com a "tio Rai"), i el segueix sobretot en la seva singularidat intel·lectual i teològica, defensant tesis cada cop més agosarades –per exemple, la que l'home per realitzar-se ha d'alliberar-se de Déu per amor a Déu– i que li fa dir al mateix Panikkar en comparar-se a un Hans Küng: "Però si al meu costat ell és un angelet!".

La present semblança no defuig entrar en el seu polèmic matrimoni final amb Maria González-Haba –que li va costar momentàniament la suspensió sacerdotal–, i fa comprensible que en la maduresa última li hagués vingut de gust una companya en el seu retir creatiu.

En resum, la indagació de Bielawski baixa Panikkar una mica de la seva llegenda, no té por de descobrir-lo en els seus dubtes i crisis i en les inflexions més incòmodes de la seva vida; i alhora respecta sempre el misteri profund de la seva identitat humana, aquest altre costat de l'ànima que en definitiva el va capacitar per repensar el cristianisme i rearticlar-lo en l'hinduisme, el budisme i la secularitat. |

Maciej Bielawski
Panikkar. Una biografia / Panikkar.
Una biografia

FRAGMENTA. TRADUCCIÓ DE JORDI PIGEM.
368 PÀGINES. 24 EUROS